

Видова характеристика природи політичного лідерства

Ольга Єрохова

Кафедра прикладної математики, Національний університет «Львівська політехніка»,
Україна, м.Львів, Вул.С.Бандери,12, E-mail: mlleolga@gmail.com

Abstract. This article is devoted to leadership in the modern world. Leadership – is an integral component in political activity. Problems of leader and leadership are important in the past, in the present and in future prospects of their development and formation conditions. We will review and characterize different types of leadership, interrelating of leadership and power.

Key words: leadership, power, politic, political relationships, political leader, peculiarities of behavior of leaders.

Лідерство - невід'ємний компонент політичної діяльності. Проблеми лідера й лідерства, їхнього місця в суспільстві минулого, сучасного та майбутнього, перспективи їх розвитку та умови формування постійно хвилюють людство. З їх розв'язанням пов'язують долі людей та прогнози розвитку суспільства. Ця тема набуває особливої актуальності сьогодні, бо якісна перебудова життя суспільства неможлива без кардинального реформування управління, без наявності професійних політичних лідерів, які керують державними і партійними організаціями, рухами, неформальними об'єднаннями.

Лідерство (lider - від англ. - провідник)- це не новий стиль керівництва, а засіб організації влади в громадянському суспільстві з розвинутою політичною свідомістю всіх або більшості його соціальних верств. Соціальне й політичне партнерство, взаєморозуміння лідера та його послідовників - основа нової сучасної політики.

Питання лідерства викликало інтерес людей з давніх часів, однак системне, цілеспрямоване і широке вивчення лідерства почалось тільки з часів Р.Тейлора. Було проведено дуже багато досліджень. Тим не менше не існує певної згоди щодо того, що таке лідерство і як воно повинно вивчатись. Лідерство це приклад різноманітності підходів і відсутності загальноприйнятої базової теорії.

За сформованими традиціями в підходах до його розуміння, виділимо два напрями. Перший, який цікавиться переважно морально-етичним змістом терміна та другий, який є більш прагматичним й визнає за особистістю право приймати рішення, її здатність до згуртування людей для досягнення поставлених цілей тощо.

Політику, її завдання і цілі розрізняють на різних рівнях політичної діяльності, тому існують і різні лідери. В малій групі (це може бути еліта верхніх рівнів влади або іншого керівництва) роль лідера містить в собі здатність згуртувати людей та спрямувати їх діяльність. Від лідера вимагається тісне особисте спілкування з близьким оточенням. При цьому виявляються і відіграють організаторську роль його особисті якості: вміння володіти ситуацією, приймати рішення, брати на себе відповідальність, робити вірний політичний вибір.

Водночас лідер повинен вміти задовольняти інтереси групи, не виходячи за межі права і громадянських норм.

Іншим є лідерство на рівні «великої політики», управління країною, політичними рухами. Від лідера такого масштабу вимагається згуртування інтересів широкої суспільної бази влади. Тут мають значення не стільки особисті якості лідера, скільки його вміння формувати загальні політичні вимоги, знаходити високі критичні й конструктивні якості, спілкуватися з більш широким колом людей, переконувати їх, бути виразником їх інтересів. Лідерство в національному масштабі, ще називають унікальним - це дистанційне лідерство, його особливість в тому, що лідер і послідовники, як правило, не мають прямих контактів між собою, та відносини опосередковуються масовими комунікаціями, організаціями, людьми, які обслуговують «державно-політичну машину». Це багато рольове лідерство.

Отже, політичний лідер - це особа, інтеграційні, новаторські, критично зорієнтовані, здібності якої спрямовані на створення і реалізацію програми (концепції) розв'язання соціальних проблем і завдань суспільного розвитку.

Розумінню проблеми політичного лідерства сприяє знання класифікації цього поняття. У науковій літературі існує безліч класифікацій, які базуються на різних критеріях.

В політології, починаючи з М.Вебера, політичних лідерів поділяли на три типи: традиційних, легальних й харизматичних, в залежності від того, на чому базувались їх претензії на владу (авторитет). Традиційні лідери (вожді) опираються на вікові традиції, що не викликають ніяких сумнівів, вони ґрунтуються на вірі у святість тих інтересів і тих можновладців, які існують здавна. Легальні лідери повинні здобувати владу законним шляхом з дотриманням усіх формальних процедур. Харизматичні лідери (харизма, за Вебером, лідер - напівбог, пророк, великий месія) опираються не на силу традицій або закону, а на незвичайні особисті якості. Ці якості не мають чітко висловленого змісту, але вони достатні для того, щоб у харизматичного лідера були послідовники, які бажають вручити йому політичну владу. Харизматичний авторитет ґрунтується на вірі, на тому визнанні, яке він особисто здобуває, і падає із його втратою, по своїй суті це наскрізь авторитарний і панівний характер.

Якщо взяти за критерій психологічні особливості поведінки лідерів, то при цьому розрізняють :

* експертів - людей раціонального складу розуму, які віддають перевагу фактам і цінують точність;

* організаторів - діяльних особистостей, ініціативних, які просуваються до влади цілеспрямовано, але не поспішаючи;

* комунікаторів - спонтанних і емоційних політиків, які розглядають політику як сцену власного самоствердження;

* стратегів - оригінальних людей, які відкидають задані схеми і роблять політичне життя навколо себе насиченим і неспокійним.

Американська дослідниця М.Херманн аналізує зміст функцій політичного лідерства через такі образи - людей:

Образ перший: лідер - прапорносець. Він визначає для своїх послідовників цілі й вказує напрями їх діяльності. Йому притаманні власне бачення дійсності, яскраві, привабливі персональні якості.

Образ другий: лідер - комівояжер, або служник, якому властиве уважне ставлення до потреб людей, здатність переконати їх в тому, що саме він, лідер, може надати цю допомогу.

Образ третій: лідер - маріонетка, для якого важлива здатність переконувати людей, завдяки чому «купує» його ідеї та плани.

Образ четвертий: лідер - «пожежник», дії якого багато в чому визначені нагальними вимогами політичної ситуації. Автор вважає, що в політичній практиці всі відлічені риси в різному поєднанні реалізуються більшістю лідерів. В нашій країні, на жаль, переважають лідери - маріонетки і пожежні і явно бракує лідерів - прапорносців та служителів.

Якщо взяти за критерій стиль діяльності лідера, то можна виділити: авторитарний стиль, для якого характерні жорстокість мислення лідера, ігнорування інформації й аргументів, одноособовий вибір напрямів і цілей діяльності. Демократичний стиль відзначають гнучкість мислення, схильність до отримання максимально повної інформації, лідер бере участь в обговоренні проблем нарівні з усіма, цілі і напрями діяльності обираються, виходячи з точки зору, яка перемагає.

Цікавим на наш погляд є розгляд типів лідерів, критерієм класифікації яких є змістовний сенс, суспільна цінність їхньої політичної діяльності.

Популістський тип (від лат. *populus* - народ, боротьба за інтереси народу) відзначається прагненням "показовості" при виконанні ролі виразника інтересів своїх прихильників. Для досягнення влади він заграє з народом, проголошуючи пріоритет волі народу над політичними рішеннями, висловлюючи недовіру політикам. Популісти багато обіцяють, намагаються сподобатися масам, але в їх діяльності відсутнє знання реальності, багато амбіційності, не достатньої далекоглядності. Це, по суті, диктаторський стиль лідера, завуальований іноді доброзичливими патерналістськими мотивами.

Професійний тип лідера дослідники оцінюють найбільш високо. Це лідер, згідно з термінологією американського дослідника Д.Белла, технотронного, або постіндустріального, суспільства. Він - глобальний стратег, має комп'ютерну грамотність, і

іноді використовує харизматичні якості для того, щоб привабливо викласти свої ідеї й плани, переконати громадян в їх перевагах, залучити до їх здійснення.

Таким чином, стосовно розповсюджені в сучасній науці концепції політичного лідерства поведінка лідера є результат взаємодії двох складових: його дій, що проявляються в якостях особистості, і об'єктивних обставин. Значення об'єктивних обставин визначається трьома факторами:

* впливають на формування особистості лідера;

* ставлять перед ним проблеми;

* визначають умови, в яких лідеру ці проблеми доведеться вирішувати.

Проте, потрібно мати на увазі, що лідер завжди чимось унікальний, а саме політичний ринок визначає "вартість" тих чи інших політичних лідерів і самої інституції лідерства.

Отже, специфіка діяльності політичного лідера пов'язана з його посадовим перебуванням у певній структурі управління й передбачає тривале використання влади. Зумовлене ж політичне лідерство такими базисними чинниками, як тип власності, форми державного устрою, рівень зрілості існуючих суспільних та міжособистісних взаємин. Політичне лідерство може змінюватися лише в системі взаємодії із зазначеними чинниками, що й визначає науковість діяльності лідера.

Лідерство передбачає тривале, а не просто випадкове використання влади. Це означає, що лідерство володіє тенденцією до здійснення його у контексті добре організованих груп, і що є критично важливим в таких утвореннях, як держава. Нарешті, політичне лідерство є особливим типом влади в тому розумінні, що вона здійснюється по широкому колу питань і проблем.

Лідер повинен вміти, як говорив У.Черчілль, добувати користь з найневігдніших ситуацій. Особливе мистецтво лідера - перетворювати в союзників прихованих, і навіть, явних супротивників.

Політичне лідерство безумовно ширше ніж будь-яка інша форма лідерства і з цієї причини воно являє собою особливий рід влади. Влада - це основна складова частина лідерства, яка повинна бути досліджена, щоб ми змогли визначити ту межу, до якої влада виявляється в лідерстві.

Наш час і наша країна гостро потребують нового покоління лідерів із стратегічним мисленням, неординарним баченням ситуації, впевненістю в успіх. Поєднання об'єктивних сил, політичних обставин, суспільних традицій політичної дійсності творить лідера, але тільки при особливим його складі, інакше він залишиться службовцем, керівником хоч і високопоставленим.

References

- [1] Блондель Ж. Политическое лидерство. - М.: 1992.
- [2] Михельс Р. Рабочие вожди пролетарского происхождения. // Диалог, 1990., №8.